

Zaak C-536/22

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

10 augustus 2022

Verwijzende rechter:

Landgericht Ravensburg (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

8 augustus 2022

Verzoekende partijen:

MW

CY

Verwerende partij:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

Voorwerp van het hoofdgeding

Vordering tot terugbetaling van de vergoeding voor vervroegde aflossing betreffende een consumentenkredietovereenkomst met betrekking tot onroerend goed

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Uitlegging van het Unierecht, artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

- 1) Moet het begrip „eerlijke en objectief verantwoorde vergoeding voor mogelijke kosten die rechtstreeks aan vervroegde aflossing verbonden zijn” in artikel 25, lid 3, van richtlijn 2014/17/EU aldus worden uitgelegd dat de

vergoeding ook de gedeerde winst van de kredietgever dekt, in het bijzonder de toekomstige rentebetalingen die als gevolg van de vervroegde aflossing verloren gaan?

2) Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord:

Bevat het Unierecht, en met name artikel 25, lid 3, van richtlijn 2014/17/EU, voorschriften voor de berekening van de inkomsten van de kredietgever uit de herbelegging van een vervroegd afgelost consumentenkrediet met betrekking tot onroerend goed die in aanmerking moeten worden genomen bij de gedeerde winst, en zo ja, welke?

In het bijzonder:

- a) Moeten de nationale regels voor de berekening worden gekoppeld aan de wijze waarop de kredietgever het vervroegd afgeloste bedrag daadwerkelijk gebruikt?
 - b) Mag een nationale regel toestaan dat de kredietgever de vergoeding voor vervroegde aflossing berekent op basis van een fictieve herbelegging in veilige kapitaalmarkt-effecten met overeenkomstige looptijden (de zogeheten activa-passiva-methode)?
- 3) Omvat de werkingssfeer van artikel 25 van richtlijn 2014/17/EU ook het geval waarin de consument een consumentenkredietovereenkomst met betrekking tot een onroerend goed eerst opzegt op grond van een door de nationale wetgever verleend opzeggingsrecht, alvorens het krediet vervroegd aan de kredietgever terug te betalen?

Aangehaalde Unierechtelijke bepalingen

Richtlijn 2014/17/EU van het Europees Parlement en de Raad van 4 februari 2014 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen en tot wijziging van de richtlijnen 2008/48/EG en 2013/36/EU en verordening (EU) nr. 1093/2010 (PB 2014, L 60, blz. 34), artikel 25, lid 3

Aangehaalde nationale bepalingen

Bürgerliches Gesetzbuch (Duits Burgerlijk Wetboek; hierna: BGB), in het bijzonder § 252, § 490, lid 2, § 500, lid 2, § 502, § 812

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 Op 11 januari 2019 hebben verzoekers met verweerster een consumentenkredietovereenkomst met betrekking tot onroerend goed (hierna:

kredietovereenkomst) gesloten voor een netto kredietbedrag van 236.000,00 EUR ten behoeve van de aankoop van een verhuurd appartement. Overeenkomstig de kredietovereenkomst staat de debetrentevoet van het krediet vast tot 30 januari 2029.

- 2 In de kredietovereenkomst is bepaald dat de kredietnemer zijn verplichtingen tijdens de looptijd van de vaste debetrentevoet alleen geheel of gedeeltelijk vervroegd kan nakomen indien hij daarbij een gerechtvaardigd belang heeft.
- 3 Volgens de kredietovereenkomst is bij vervroegde aflossing van de lening een vergoeding verschuldigd, de zogenoemde „Vorfalligkeitsentschädigung”. In dit verband is in de kredietovereenkomst bepaald dat de bank moet worden gecompenseerd voor de schade die zij lijdt door de vervroegde aflossing. In de kredietovereenkomst is voorts bepaald dat de berekening van deze schade dient te geschieden op basis van de door het Bundesgerichtshof (hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, Duitsland) toelaatbaar geachte activa-passiva-methode, waarbij ervan wordt uitgegaan dat de door de aflossing vrijgekomen middelen overeenkomstig de looptijd worden belegd in hypothecaire obligaties. Bij deze berekening moet onder meer rekening worden gehouden met het renteverlies als financieel nadeel van de vervroegde aflossing, dat wil zeggen het verschil tussen de contractuele rentevoet en het rendement van hypothecaire obligaties met een looptijd die overeenkomt met de resterende looptijd van de af te lossen lening. Bovendien moet volgens de kredietovereenkomst een passende vergoeding worden betaald voor de administratieve kosten in verband met de vervroegde aflossing van de lening.
- 4 Met de koopovereenkomst van 19 mei 2020 hebben verzoekers de verhuurde onroerende zaak verkocht voor een koopsom van 255.000,00 EUR. Verzoeker, een vrijwillig soldaat, was door zijn werkgever overgeplaatst. Verzoekers hebben de kredietovereenkomst opgezegd per 30 juni 2020. Bij brief van 9 juni 2020 heeft verweerster verzoekers in kennis gesteld van de vergoeding voor vervroegde aflossing ten belope van 27.614,17 EUR die zij zou eisen in het geval van vervroegde aflossing van de lening op 30 juni 2020. Verzoekers hebben deze vergoeding voor vervroegde aflossing betaald.
- 5 Bij brief van 19 april 2021 hebben verzoekers verweerster verzocht om terugbetaling van de vergoeding voor vervroegde aflossing en vorderen in het kader van het onderhavige beroep terugbetaling van dit bedrag.
- 6 Verzoekers zijn van mening dat verweerster geen recht had op betaling van de vergoeding voor vervroegde aflossing, omdat de kredietovereenkomst onvoldoende informatie bevatte over onder meer de berekening van de vergoeding voor vervroegde aflossing. Volgens verzoekers volgt bovendien uit richtlijn 2014/17 dat de vergoeding voor vervroegde aflossing alleen een vergoeding kan zijn voor daadwerkelijk gemaakte kosten en niet de door de kredietgever gederfde rente of de gederfde winst mag omvatten. Bovendien achten verzoekers een

hypothetische berekening volgens financieel-rekenkundige formules ontoelaatbaar.

- 7 Verweerster is van mening dat de overeenkomst in voldoende mate alle wettelijk vereiste informatie bevat. Wat het bedrag van de gevorderde vergoeding betreft, verwijst verweerster naar de vaste rechtspraak van het Bundesgerichtshof, volgens welke de kredietgever in het geval van gerechtvaardigde aflossing van een door een hypotheek gewaarborgde lening recht heeft op het verlies dat rechtstreeks verband houdt met de vervroegde aflossing, indien de kredietnemer op het tijdstip van de aflossing rente tegen een vaste debetrentevoet verschuldigd is. Volgens verweerster moeten de banken zich bij het verstrekken van kredieten in de regel herfinancieren en gaan op hun beurt langlopende verplichtingen aan met de herfinancieringsinstelling.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzingsbeslissing

- 8 Voor de beslechting van het hoofdgeding is van belang of verzoekers op grond van § 812 BGB (dat de vordering tot terugbetaling in het geval van ongerechtvaardigde verrijking regelt) aanspraak kunnen maken op terugbetaling van de betaalde vergoeding voor vervroegde aflossing. Dit zou het geval zijn indien verweerster geen recht zou hebben op de vergoeding voor vervroegde aflossing.

Eerste prejudiciële vraag

- 9 Een recht van verweerster op betaling van de vergoeding voor vervroegde aflossing zou kunnen voortvloeien uit § 502, lid 1, BGB. Indien deze bepaling echter onverenigbaar zou zijn met het Unierecht, in het bijzonder met artikel 25, lid 3, van richtlijn 2014/17, voor zover de kredietgever als vergoeding voor de vervroegde aflossing een volledige vergoeding van zijn schade, met inbegrip van de gedeerde winst, wordt toegekend, zou verweerster geen vordering wegens gedeerde winst hebben. De vordering tot terugbetaling van de vergoeding voor vervroegde aflossing zou in deze situatie moeten worden toegewezen.
- 10 § 252 BGB bepaalt dat de te vergoeden schade ook gedeerde winst omvat.
- 11 Op grond van § 500, lid 2, kan de kredietnemer te allen tijde vervroegd, geheel of gedeeltelijk, zijn verplichtingen uit hoofde van een consumentenkredietovereenkomst nakomen (eerste zin). Gaat het echter om een consumentenkredietovereenkomst waarvoor een vaste debetrentevoet is overeengekomen, dan is dit tijdens de periode van de vaste debetrentevoet alleen mogelijk indien er van de kant van de kredietnemer sprake is van een gerechtvaardigd belang (tweede zin).
- 12 Op grond van § 502, lid 1, BGB heeft de kredietgever recht op een „passende vergoeding voor vervroegde aflossing” indien de lening vervroegd wordt afgelost. Sinds de omzetting van richtlijn 2014/17 in Duits recht is deze bepaling ook van

toepassing op consumentenkredietovereenkomsten met betrekking tot onroerend goed. In § 502 BGB wordt echter niet gedefinieerd wat precies moet worden verstaan onder een passende vergoeding voor vervroegde aflossing.

- 13 De Duitse wetgever heeft afgezien van een uitdrukkelijke omzetting van de in artikel 25, lid 3, eerste en tweede zin, van richtlijn 2014/17 vervatte vereisten dat alleen een „objectieve verantwoorde” vergoeding mag worden gevorderd en dat de vergoeding niet het door de kredietgever geleden financiële nadeel mag overschrijden.
- 14 In de nationale rechtspraak wordt ervan uitgegaan dat de schade die de kredietgever op grond van § 502, lid 1, BGB lijdt, nog steeds moet worden bepaald volgens de beginselen van het recht inzake schadevergoeding, zodat de door de kredietgever gederfde rente ook na de omzetting van richtlijn 2014/17 op grond van § 252 BGB als gederfde winst voor vergoeding in aanmerking komt.
- 15 Vanuit het oogpunt van de verwijzende rechter kunnen uit de bewoordingen en de systematiek van artikel 25 van richtlijn 2014/17 verschillende aanwijzingen voor de uitlegging worden afgeleid.
- 16 Overeenkomstig artikel 25, lid 1, tweede zin, van richtlijn 2014/17 moeten de lidstaten erop toezien dat de consument bij vervroegde aflossing recht heeft op een vermindering van de totale kredietkosten die gelijk is aan de rente en de kosten voor de resterende duur van de overeenkomst. Hiermee zal bedoeld zijn dat de rente en de kosten voor de resterende duur van de overeenkomst worden kwijtgescholden.
- 17 Een ander argument tegen het in aanmerking nemen van de rente die zonder de vervroegde aflossing verschuldigd zou zijn geweest, is dat volgens artikel 25, lid 3, eerste zin, van richtlijn 2014/17 alleen kosten kunnen worden gevorderd die *rechtstreeks* aan vervroegde aflossing van de lening verbonden zijn. Het valt te betwijfelen of de rente die alleen zonder de vervroegde aflossing verschuldigd zou zijn geweest, hier ook onder valt.
- 18 Bovendien zou ook de beperkende formulering „voor *mogelijke* kosten” in artikel 25, lid 3, eerste zin, van richtlijn 2014/17 kunnen verhinderen dat rente in aanmerking wordt genomen (in overweging 66 van de richtlijn is de vergelijkbare beperking „mogelijke kosten” te vinden). In het geval van vervroegde aflossing loopt de kredietgever immers noodzakelijkerwijs verdere rentebetalingen mis, en niet alleen *mogelijkerwijs*.

Tweede prejudiciële vraag

- 19 Indien het Unierecht, in het bijzonder artikel 25, lid 3, van richtlijn 2014/17, niet in de weg staat aan een recht van de bank op volledige schadevergoeding, met inbegrip van gederfde winst, overeenkomstig § 502, lid 1, BGB, maar onverenigbaar is met de door de nationale rechtspraak goedgekeurde

berekeningswijze van voornoemd recht op schadevergoeding, zou het beroep eveneens moeten worden toegewezen, aangezien het recht op betaling van de vergoeding voor vervroegde aflossing overeenkomstig § 502, lid 2, punt 2, BGB is uitgesloten indien de consument bij de sluiting van de overeenkomst niet over de toe te passen berekeningsmethode is geïnformeerd. § 502, lid 2, punt 2, BGB bepaalt dat het recht op een vergoeding voor vervroegde aflossing is uitgesloten „indien in de overeenkomst de informatie over de duur van de overeenkomst, het recht van de kredietnemer om de overeenkomst op te zeggen of de berekening van de vergoeding voor vervroegde aflossing ontoereikend is”. In het onderhavige geval heeft verweerster verzoekers enkel in kennis gesteld van een berekening volgens de zogenoemde activa-passiva-methode. Verweerster zou haar schade dus niet achteraf volgens een andere methode kunnen berekenen.

- 20 Volgens de verwijzende rechter kunnen uit artikel 25 van richtlijn 2014/17 verschillende gezichtspunten voor de berekening van de vergoeding voor vervroegde aflossing worden afgeleid.
- 21 Het vereiste van „objectief verantwoorde” vergoeding overeenkomstig artikel 25, lid 3, eerste zin, van richtlijn 2014/17 houdt in dat alleen concreet gemaakte werkelijke kosten in de berekening kunnen worden opgenomen. Een fictieve berekening op basis van financieel-rekenkundige of statistische waarden zou dus ontoelaatbaar kunnen zijn. Dit zou ook kunnen worden ondersteund door de formulering „in voorkomend geval” in artikel 25, lid 3, eerste zin, van richtlijn 2014/17, met name wanneer deze toevoeging in de Engelse („objective compensation, where justified”) en Franse („objective, lorsque cela s’avere justifie”) versie betrekking heeft op het vereiste van objectiviteit.
- 22 De formulering van artikel 25, lid 4, tweede zin, van richtlijn 2014/17 pleit daarentegen voor de mogelijkheid dat ook fictieve verliezen voor vergoeding in aanmerking komen. Volgens deze bepaling bevat de aan de kredietnemer verstrekte informatie „een berekening van de consequenties voor de consument die vóór het verstrijken van de kredietovereenkomst aan zijn verplichtingen voldoet, en een duidelijke vermelding van de daarbij angewende hypothesen. Elke angewende hypothese moet redelijk en verdedigbaar zijn.” Uit deze formulering zou men kunnen concluderen dat de vergoeding ook die factoren omvat die met behulp van hypothesen worden bepaald.

Derde prejudiciële vraag

- 23 Een recht van verweerster op een vergoeding voor vervroegde aflossing zou ook kunnen voortvloeien uit § 490, lid 2, derde zin, BGB, omdat verzoekers de lening niet alleen vervroegd hebben afgelost, maar ook van tevoren hebben opgezegd. Indien de derde vraag ontkennend wordt beantwoord, zou verweerster een vordering wegens gederfde winst hebben. Indien de derde vraag daarentegen bevestigend zou worden beantwoord, zouden in het kader van de uitlegging van § 490, lid 2, BGB dezelfde vragen rijzen als bij de toepassing van § 502, lid 1, BGB (eerste en tweede prejudiciële vraag).

- 24 Overeenkomstig § 490, lid 2, BGB kan de kredietnemer een kredietovereenkomst waarbij de debetrentevoet vast is en de lening onder meer door een hypotheek is gewaarborgd, voortijdig opzeggen indien zijn „gerechtvaardigde belangen” zulks vereisen (eerste zin). Een dergelijk belang bestaat met name wanneer de kredietnemer behoefte heeft aan een andere exploitatie van het goed dat als zekerheid voor de lening strekt (tweede zin). De kredietnemer moet de schade vergoeden die de kredietgever lijdt ten gevolge van de voortijdige opzegging (derde zin). Volgens vaste rechtspraak van het Bundesgerichtshof dienen bij de berekening van deze vergoeding voor vervroegde aflossing eveneens de beginselen van het recht inzake schadevergoeding in aanmerking te worden genomen, zodat overeenkomstig § 252 BGB ook de gederfde winst moet worden vergoed.
- 25 In het nationale recht is omstreden of de vereisten voor het recht op opzegging overeenkomstig § 490, lid 2, BGB enger zijn dan die voor vervroegde aflossing overeenkomstig § 500 BGB en of artikel 25 van richtlijn 2014/17 ook gevolgen heeft voor de uitlegging van § 490 BGB. Tot dusver wordt volgens de heersende opvatting in het toepassingsgebied van § 490, lid 2, BGB bij de uitlegging van het begrip „gerechtvaardigd belang” een verwijzing verlangd naar het behoud van de economische handelingsvrijheid van de kredietnemer, juist met betrekking tot het goed dat als zekerheid voor de lening dient. Daarentegen wordt tegen de achtergrond van een richtlijnconforme uitlegging aangenomen dat in het kader van § 500 BGB ook andere gerechtvaardigde belangen (bijvoorbeeld echtscheiding of werkloosheid) een vervroegde aflossing kunnen rechtvaardigen.
- 26 Volgens de verwijzende rechter wijst veel erop dat artikel 25 van richtlijn 2014/17 ook van toepassing is wanneer de consument de consumentenkredietovereenkomst met betrekking tot onroerend goed overeenkomstig § 490, lid 2, BGB opzegt alvorens de lening vervroegd af te lossen. Artikel 25 van richtlijn 2014/17 moet zorgen voor een minimumnorm voor de bescherming van de consument in het geval van vervroegde aflossing. Hierbij mag niet van belang zijn of een krachtens de nationale regeling bestaand opzeggingsrecht vóór deze aflossing bijkomend wordt uitgeoefend. In de regel zal een consument niet eens weten dat er in zijn nationale recht verschillende regels bestaan voor deze twee situaties. Zelfs als hij beide mogelijkheden kent, kan hij „voor de zekerheid” opzeggen. Indien de richtlijn niet op deze gevallen zou worden toegepast, zouden veel consumenten geen gebruik kunnen maken van hun recht op vervroegde aflossing van de lening op grond van artikel 25 van richtlijn 2014/17.
- 27 Dit geldt in het bijzonder indien het Hof van Justitie bij de beantwoording van de eerste en de tweede prejudiciële vraag tot de conclusie komt dat de tot dusver in het nationale recht toegepaste beginselen voor de berekening van de vergoeding voor vervroegde aflossing in het kader van §§ 500 en 502 BGB geheel of gedeeltelijk onverenigbaar zijn met artikel 25 van richtlijn 2014/17. Indien de vergoeding voor vervroegde aflossing anders zou worden berekend bij de uitoefening van het recht op voortijdige opzegging op grond van § 490, lid 2, BGB dan in het kader van een vervroegde aflossing op grond van §§ 500 en 502

BGB, zou dit tot gevolg hebben dat de consument die de kredietovereenkomst voortijdig opzegt, zich in een slechtere positie zou kunnen bevinden dan de consument die zijn recht op vervroegde aflossing zonder opzegging uitoefent. De consumentenbeschermingsdoelstelling van dit recht maakt het daarom noodzakelijk dat artikel 25 van richtlijn 2014/17 ook van toepassing is in het geval dat vóór de aflossing van de lening wordt opgezegd.

WERKDOCUMENT